

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΓ'.

Χυνδρομή ἰτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἰτησία. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδοῦ Σταδίου 32.

10 Μαΐου 1887

Η ΔΙΩΡΥΞ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ

Β'

Τὰ εἶδη τῆς ἐργασίας εἶνε πλεῖστα. Κατ' ἀρχὰς ἐνομίσθη ὅτι ἤρχοντο πρὸς ἐκχωμάτωσιν αἱ συνήθεις ἀπλαῖ βορβοροφάγοι (dragues). Ἐνομίσθησαν δὲ ἰκαναὶ καὶ ἐποποθετήθησαν ἐπὶ τούτῳ. Δὲν ἐβράδυνεν ὅμως νὰ καταδειχθῇ ὅτι αὗται ἦσαν ὄλως ἀπρόσφοροι πρὸς τὴν φύσιν τοῦ ἐδάφους, ὅπερ ἐπρόκειτο νὰ ἐκχωματώσωσιν. Ἦναγκάσθησαν ἐπομένως νὰ ἐγκαταλείψωσιν αὐτάς καὶ νὰ προσφύγωσιν εἰς ἄλλο σύστημα. Ἐννοεῖται ὅτι, ἐκτὸς τῶν τεχνικῶν μέσων, οἱ πλεῖστοι τῶν ἐργατῶν χρησιμοποιοῦνται εἰς τὸ νὰ πλήττωσι τὸ ἔδαφος διὰ τῆς δικέλλης καὶ τῆς ἀξίνης, ἐνῶ ἄλλοι πληροῦσι διὰ μεγάλων πτύων τὰ φορτηγὰ βυγόνια, ἅτινα κυλίσονται ἔπειτα ἀποκομίζοντα τὸ ἐξαχθὲν χῶμα. Ὑπόνομοι ὅμως ἰδίως, ἐκρηγνύμενοι ἀνά πάσαν στιγμὴν, καταβάλλουσι τοὺς σκληροὺς βράχους, ἐκτριβοῦσιν ὑπερμεγέθεις βῶλους γῆς, παραλύουσι τὴν συνεκτικότητά τοῦ ἐδάφους. Πρὸ πάντων δὲ κυρίως ἡ σπουδαιότερα ἐργασία γίνεται δι' ὑπογείων ἐπίτηδες κατασκευαζομένων στοῶν. Τούτων, ὀρουσόμενα ἐντὸς τῆς γῆς, κοιλαίνουσι τὸ πρὸς ἐκθάθυνσιν ὀρισιμένον μέρος. Ἐντὸς αὐτῶν στρώννυνται σιδηραὶ τροχιαί, ἐν αἷς εἰσχωροῦσιν αἱ ἀτμάμαξαί σύρουσαι τὴν μακρὰν τῶν ἀμαξῶν των γραμμῶν. Ἄνωθεν δ' ἐκάστης ἀμάξης, ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας, σκάπτονται φρέατα, ἐν σχήματι κῶνων ἀνεστραμμένων, ἀνοικτὰ πρὸς τὰ ἐπάνω καὶ στενὰ πρὸς τὴν βάσιν, ἐν ἧ ἀνοίγεται ὀπή, ἀφ' ἧς ὄλον τὸ σκαφὲν ἐν τῷ φρέατι χῶμα χύνεται ἐντὸς τῆς ἀμάξης, ἧτις ἀπέρχεται πεφορτωμένη.

Τὸ σύστημα τοῦτο τῆς δι' ὑπογείων στοῶν ἐκχωματώσεως ἐφαρμόζεται μάλιστα ἐν τῇ διατρήσει τοῦ ἐν τῷ κέντρῳ συμπαγοῦς γήινου ὄγκου. Πολλὰπλαῖ ἔχουσιν ἀνοικθῆ ἐν αὐτῷ αἱ ὑπόγειοι στοαί. Τὰ δὲ περισσότερα χιλιόμετρα τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ἐν αὐτῷ εἶνε ἐστρωμένα. Τῶν δ' ὑπονόμων αἱ συχναὶ ἐκρήξεις

καὶ ὁ θόρυβος παράγουσιν ἀληθῆ καταγίγδα κοριοτοῦ ἐντὸς τῆς χαράδρας.

Διὰ τοῦ τρόπου τούτου εἶχον κατορθώσῃ μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 1886 νὰ ἐκτοπισώσιν 5,250,000 κυβικῶν μέτρων χῶματος. Ἀλλὰ τὸ μέλλον νὰ ἐκτοπισθῇ διὰ τῆς διατρήσεως τοῦ συμπαγοῦς ὄγκου ἔδαφος ἀνέρχεται ἐν συνόλῳ εἰς ὀκτὼ ἑκατομμύρια κυβικῶν μέτρων.

**

Εἶνε δὲ πράγματι παράδοξος καὶ ἐκπληκτικὴ ἡ γεωλογικὴ ἰδίως σύστασις τοῦ ἐδάφους τούτου. Ἐκτὸς τῆς προμνημονευθείσης περιέργου ἀνακαλύψεως ὅτι τὸ βάθος τοῦ ὀγκώματος, ὑπὸ τὸ σκληρὸν λίθινον στρώμα, ἀποτελεῖται ἐξ ἀργίλλου, ἡ ποιότης, τὸ χρῶμα, τὸ εἶδος τῶν ἐξαγομένων χρωμάτων παραλλάσσει ἐπ' ἀπειρον. Ὁ διερχόμενος διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ἄνωθεν τῆς γεφύρας μετ' ἀπορίας βλέπει τοὺς ἐξωθεν, ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ Ἰσθμοῦ, σχηματισθέντας ἐκ τῆς ἐξαγωγῆς αὐτῶν γηλόφους, ἄλλους φαιούς, ἄλλους λευκοῦς, ἄλλους ὑπομέλανας, ἄλλους μολυβδόχρους. Ἐκαστος αἰὼν παρερχόμενος ἄφινε φαίνεται καὶ ἀνά ἐν στρώμα. Ἐζητήσαμεν νὰ λάβωμεν γεωλογικὰς τινὰς σημειώσεις. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο θὰ μᾶς ἐχρειάζετο ἀναμφιβόλως μὴν περίπου. Μετὰ θαυμασμοῦ θὰ ἔβλεπε ἕκαστος τὸν ἑγχρωμον γεωλογικὸν πίνακα, ὅστις καταρτίζεται ἐφ' ὅσον προβαίνουσιν αἱ ἐργασίαι. Ὅλα σχεδὸν τὰ γνωστὰ χρώματα καὶ ὄλοι οἱ γνωστοὶ ἐπιστημονικοὶ ὄροι ἔχουσιν ἐξαντληθῆ πρὸς ὑπόδειξιν τῶν μυρίων τούτων διαφορῶν τῶν ἀλλεπαλλήλων στρωμάτων, ἅτινα ἀνακαλύπτονται.

Εἶνε δὲ καὶ τοῦτο οὐ μικρὰ δυσχέρεια εἰς τὴν πρόδον καὶ τὴν ταχύτητα τῶν ἐργασιῶν. Ἡ διώρυξ τοῦ Σουεζ εἶχε νὰ προβῇ ἐπὶ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ὁμοιοειδοῦς καὶ ὁμοιομόρφου, ἀμώδους ἐδάφους, καὶ ἡ διάτρησις αὐτῆς δὲν παρείχε πολλὰς δυσχερείας, ἐξαιρουμένου ἐννοεῖται τοῦ μεγάλου μήκους τῆς. Περιστατικὰ ὅμως τόσον ἀνέλπιστα καὶ ἐκφεύγοντα πάντα ὑπολογισμόν, ὅσον ἐδῶ, δὲν παρουσιάσθησαν, ἐκτὸς ὀλιγίστων.

Τὰ ἐπικρατοῦντα στρώματα εἶνε τὸ λίθινον,

τὸ ἀμμῶδες, τὰ ἀργιλλώδη ἐν γένει καὶ ἰδίᾳ τὸ ἐν τῇ γεωλογίᾳ καλούμενον κροκαλοπαγές, ὁπερ εὐρίσκεται καὶ ἐν αὐτῷ τῷ κέντρῳ.

Ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι πορθμὸς ἄλλοτε, πρὸ αἰῶνων καὶ αἰῶνων πολλῶν, ἦτο ὁ ἰσθμὸς οὗτος καὶ ἡ θάλασσα εἰσχωρεῖ ἐν αὐτῷ καὶ ἡ διάτρησις αὐτοῦ ἤδη αὕτη, μετὰ τόσας ἑκατοτακτηρίδας, ἀποδίδει μόνον συμφώνως πρὸς τὸ γνωστὸν ρητὸν ὅ,τι ἀνήκει ἐκάστη, τὰ τῆς ξηρᾶς τῇ ξηρᾷ καὶ τὰ τῆς θαλάσσης τῇ θαλάσσῃ, ἐπανάγουσα τὴν τελευταίαν ταύτην εἰς τὴν φυσικὴν αὐτῆς ὁδόν.

* *

Αἱ προϋπολογισθεῖσαι χάριν τῆς διοριζέως δαπάναι θ' αὐξήσωσι, συνεπεία τῶν προσθέτων ἀναγκῶν, σχεδὸν κατὰ τὸ ἡμισυ ἐπὶ πλεόν τοῦ καταβληθέντος κεφαλαίου.

Κατὰ τὸ 1882 ὁ στρατηγὸς Στέφανος Τύρρ ἐπέτυχε τὴν προσωρινήν, καὶ μετὰ τὰς γενομένας μελέτας, τὴν ὀριστικὴν ἐκχώρησιν αὐτῷ τοῦ προνομίου τῆς κατασκευῆς τῆς διώρυγος, μετὰ τοῦ δικαιώματος τῆς ἐκμεταλλεύσεως αὐτῆς διὰ τῆς ἐπιβολῆς διαπορίων διὰ λογαριασμὸν του. Τὸ προνόμιον τοῦτο ἐξεχώρησεν ὁ στρατηγὸς εἰς μετοχικὴν ἑταιρίαν ἰδρυθεῖσαν ἐν Γαλλίᾳ, διαθέτουσαν δὲ κεφάλαιον τριάκοντα ἑκατομμυρίων φράγκων, ἧτις κατήρξατο τῶν ἐργασιῶν, ἀναθεῖσα αὐτῷ τὴν διεξαγωγὴν. Ἄλλαι δὲ ἑταιρίαι γαλλικαὶ ἀνέλαβον τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων.

Τὰ δὲ ὑπολογισθέντα ἐκ τῶν τριάκοντα ἑκατομμυρίων καὶ συμφωνηθέντα πρὸς περάτωσιν αὐτῶν ἔξοδα ἀνῆρχοντο εἰς 24,629,500.

Ἄλλ' ἐνῷ τὰ ἔργα πολὺ ἀπέχουσιν ἔτι τοῦ νὰ ὦσι περατωμένα, ἐνῷ τὸ ἀχάριστον ἔδαφος τόσον πεισμώνως ἀνθίσταται εἰς τὰς προσπάθειάς τῶν ἐργαζομένων, ἐνῷ ἐποχὴ τῶν ὀριστικῶν ἐγκαινίων τῆς διώρυγος μόλις ὀρίζεται ἡ δευτέρα ἐξαμηνία τοῦ 1889, τὸ ἀρχικῶς καταβληθὲν κεφάλαιον σχεδὸν ἐξηντλήθη ἀπὸ τοῦδε. Ἡ διάτρησις τοῦ ὀγκώματος καὶ τὰ ἄλλα συμπληρωματικὰ θ' ἀπαιτήσωσι τὸ ὀλιγότερον δώδεκα ἕως δεκαπέντε ἑκατομμύρια. Οὕτω δὲ ἡ ὀλικὴ δαπάνη ἀντὶ τῶν ὑπολογισθέντων 30 ἑκατομμυρίων, θ' ἀνέλθη ἀναμφιβόλως τὸ ὀλιγότερον εἰς 45 ἑκατομμύρια.

Τοῦτο εἶνε προδήλως δυσάρεστον διὰ τοὺς μετόχους καὶ ὀχληρὸν διὰ τοὺς ναυτιλλομένους, οἵτινες ἐνόμιζον ὅτι τὴν θὰ ἠδύναντο νὰ διαπλέωσι τὴν διώρυγα, ἀλλὰ δὲν εἶνε καὶ μὴ φυσικόν. Οἱ δὲ θέλοντες νὰ δικαιολογήσωσι τὴν ἑταιρίαν ἀναφέρουσιν ὡς παράδειγμα ὁμοίον καὶ πρόχειρον τὴν τε διώρυγα τοῦ Σουέζ, ἧς ἡ ἀποπεράτωσις, ἐνῷ ὑπελογίσθη ὅτι θὰ ἐστοίχιζε διακόσια μόλις ἑκατομμύρια, ἐχρειάσθη ἐν τού-

τοῖς πλεόν τῶν πεντακοσίων—ἀκόμη δὲ προσφατώτερον τὴν τὴν τὴν συγχρόνως τενομένην κολοσσαίαν τοῦ Παναμᾶ διώρυγα, ἧς τὰς ἐργασίας διεύθυνε αὐτοπροσώπως ὁ μέγας ἰσθμοτόμος καὶ θαλασσοποῖς Λεσσέψ, ἐνῷ δὲ ὑπελόγησε τὰς δαπάνας εἰς ἑξακόσια ἢ ἑπτακόσια τὸ πολὺ ἑκατομμύρια, αὐταὶ ἀπειλοῦσι ν' ἀνέλθωσιν εἰς δύο σχεδὸν δισεκατομμύρια!

Ὅμοιολογούμενος, ἀπέναντι τοιοῦτων γιγαντιαίων ἀριθμῶν, τί εἶνε τὰ ἰδικὰ μας δεκαπέντε πτωχὰ ἑκατομμύρια;...

* *

Οἱ χρησιμοποιούμενοι ἐργάται ἀνέρχονται εἰς τὸν κυμαινόμενον ἀριθμὸν τῶν χιλίων ὀκτακοσίων μέχρι δύο χιλιάδων. Εἶνε δὲ, κατ' ἐθνικότητας, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον Μαυροβούνιοι, Ἀρμένιοι, Ἴταλοι καὶ Ἕλληνες. Καὶ ἡ διάκρισις αὐτῶν ἀπ' ἀλλήλων εἶνε εὐκολωτάτη καὶ ἀμέσως ἐλκύει τὸ βλέμμα τοῦ παρατηρητοῦ.

Υψηλοὶ οἱ πρῶτοι, εὐσωμοὶ, ρωμαλέοι, φέροντες τὸ γνωστὸν τῆς πατρίδος των στρογγύλον μέλαν τοὺς γύρους καὶ ἐρυθρὸν ἄνωθεν κάλυμμα, ἰσχυραὶ χεῖρες, δυνατοὶ μῦς, ὠραῖαι καὶ ἀφελεῖς καὶ εὐλικρινεῖς καὶ ἀποφασιστικαὶ καὶ εὐχάριστοι μορφαί.

Πλατεῖας ἀναξυρίδας φοροῦντες οἱ δεύτεροι καὶ κόκκινα ζωνάρια καὶ καλπᾶκια ἢ φέσια, εὐρύνωτοι, δυσκίνητοι, βαρεῖς, ἀλλ' ἐργατικοί, φυσιογνωμίαι ἀνατολιτῶν φιλοπόνων.

Εὐστροφοὶ δὲ τέλος, λάλοι, θορυβῶδεις, μικροὶ τὸ ἀνάστημα ἀλλὰ μυῶδεις, εὐφυεῖς καὶ πονηραὶ ὄψεις, μετὰ τὴν αἰωνίαν μακρὰν πίπαν των ἀνὰ στόμα καὶ τὸ κασκέττον εἰς τὴν κεφαλὴν οἱ Ἴταλοί.

Καὶ οἱ ἰδιοὶ μας; Οἱ ἰδιοὶ μας εἶνε τόσον ὀλίγοι, ὥστε χάνονται σχεδὸν μετὰ τὸ ἄλλου πλήθους τῶν ἐπηλύδων. Καθὰ λέγεται, καὶ ἡ ἑταιρία προτιμᾷ μᾶλλον τοὺς ξένους, ἀλλὰ καὶ οἱ ἰδιοὶ μας προσέρχονται καὶ ἀναλαμβάνουσιν ἐργασίαν παρ' αὐτῆ. Ὡς φαίνεται δὲ εὐρίσκουσι καὶ τὴν ἐργασίαν ἐπαχθῆ καὶ τὴν ἀμοιβὴν γλίσκραν. Πράγματι δὲ τὸ ἡμερομίσθιον μόλις ἀνέρχεται εἰς τρεῖς καὶ ἡμίσειαν δραχμάς. Ὅπως δὲ εἶνε κευχωρισμένοι κατ' ἐθνικότητας, οὕτως εἶνε κευχωρισμένοι καὶ ὑπὸ ἔποψιν ἰκανότητος καὶ εἶδους ἐργασίας οἱ ἐργαζόμενοι.

Οἱ Μαυροβούνιοι χρησιμοποιοῦνται ἰδιαίτερος διὰ τὴν σκαφὴν καὶ τὴν ἐκχωμάτωσιν. Οἱ Ἀρμένιοι εἶνε ἐπιτηδεύοντες οἱ κατὰ τὴν διὰ πτύων πλήρωσιν τῶν φορτηγῶν βαγονίων. Οἱ Ἴταλοί εἶνε προπάντων οἱ κατασκευάζοντες καὶ ἀνάπτοντες τὰς ὑπονόμους. Καὶ οἱ ἰδιοὶ μας εἶνε ἰκανώτατοι δι' ὅλας τὰς ἐργασίας... καὶ διὰ καμμίαν συγχρόνως. Ὅσοι ἔτυχεν ἢ ἐξακολουθοῦν νὰ ἐργάζωνται ἀποδει-

κνύονται καταλληλότατοι, όπου και ἂν χρησιμοποιηθῶσιν. Ἄλλ' οἱ ὄροι εἰς ὀλιγίστους φαίνονται συμφέροντες και προτιμοῦν νὰ μὴ ἐργάζονται. Ὁ χαρακτήρ τῆς φυλῆς δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἀλλάξῃ!

Ἐκτός τῶν ἐργατῶν ὑπάρχουσι και πλεῖστοι ἄλλοι ὑπάλληλοι, και ἰδίως μηχανικοί, οἱ πλεῖστοι τῶν ὁποίων εἶνε γάλλοι.

* *

Ὁ συνοικισμὸς τῆς Ἰσθμίας ἀποτελεῖται ἐξ ὀκτακοσίων περίπου ψυχῶν, τῶν ὑπαλλήλων και μηχανικῶν τούτων, τῶν οικογενειῶν των και τῶν ἐργατικῶν ἐπίσης οικογενειῶν. Ὁ τῆς Ποσειδωνίας ὅμως εἶνε πολὺ μικρότερος και ὀλιγανθρωπότερος.

Ἀμφότεροι οἱ συνοικισμοὶ συνδέονται πρὸς ἀλλήλους, ὡς και πρὸς πάντα τὰ ἄλλα σημεῖα τοῦ Ἰσθμοῦ, διὰ τηλεγραφικῆς ἅμα και τηλεφωνικῆς συγκοινωνίας.

Ἡ Ἰσθμία, φέρει τὸν τύπον πολίχνης συστηματοποιημένης, ἧς ἡ ἀνάπτυξις εἶνε βεβαία. Τὰ οἰκήματα αὐτῆς, εἶνε στερεῶς και καλῶς κατασκευασμένα, οἱ ὁδοὶ τῆς εὐρεῖαι και μετ' ἐπιμελείας ρυμοτομηθεῖσαι, και ἡ θέσις ἀρίστη.

Ἐχει, ὡς και ἡ Ποσειδωνία, τὴν ἐκκλησιάν τῆς, τὰς μικρὰς πλατείας τῆς, τὰ ἐστιατόριά τῆς, τὰ καφενεῖά τῆς, τὰ καπηλεῖά τῆς, ὧν ἐν διευθύνεται ὑπὸ γαλλίδος τινός, μετὰ τὰ σφαιριστήριά των, και τὰς ἐπὶ τῶν τοίχων γυμνάς εἰκόνας των, και τὴν πελατεῖαν των τὴν ἰδιόρρυθμον.

Ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσι οἱ σταθμοὶ τῶν ἀτμαμαζῶν, αἵτινες εὐρίσκονται ἐν ἀργίᾳ. Ἡδὴ δὲ γίνεται σκέψις αἰ σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ νὰ ἐπεκταθῶσι και πέραν αὐτῆς, μέχρις ἀποστάσεώς τινος, ἕως τῆς θαλάσσης, ὅπως καταστῆ δυνατὴ ἡ μεταφορὰ τῶν ἐξαγομένων χωμάτων ἕως ἐκεῖ, ἵνα ἐκρίπτωνται εἰς τὰ κύματα, διότι ἡ συσσώρευσις αὐτῶν ἐπὶ πλέον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ Ἰσθμοῦ δὲν εἶνε δυνατὴ.

Ἐν Ἰσθμίᾳ ἐπίσης εἶνε ἰδρυμένον και καλῶς κατηρτισμένον νοσοκομεῖον. Ἐκεῖ δὲ ὁμοίως εὐρηναται και τὰ διάφορα γραφεῖα, τὰ τῆς διευθύνσεως, τὰ τῶν μηχανικῶν, τὸ ταμεῖον, κλπ. Παρ' αὐτὰ δὲ κομφοτάτη, περιβαλλομένη ὑπὸ κήπου, ὑψηλὴ και ἐν λαμπρᾷ πρὸς τὴν θάλασσαν ἀπόψει ἐγείρεται ἡ ἐξοχικὴ οἰκία, ἡ villa τοῦ στρατηγοῦ Τύρρ, ὃν θὰ ἠδύνατό τις νὰ συναντήσῃ ἐξωθεν αὐτῆς ἢ ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς διευθύνσεως περιφερόμενον, μετὰ τὸ μακρόν του ἀνάστημα και τοὺς μακροτέρους μύστακας και τὴν στρατιωτικὴν φυσιογνωμίαν και τὸ ἀγαθὸν και ἀπέριτον ὄφος του.

* *

Δὲν εἶχον ὅμως πάντοτε οἱ συνοικισμοὶ οὗτοι τὴν ἤρεμον και εἰρηνικὴν ὄψιν, ἣν ἔχουσι σήμερον. Ὅσοι ἀνέγνωσαν διηγήσεις ἢ μυθιστορίας περὶ τῶν πρώτων ἀποίκων τῆς Καλλιφορνίας μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ ἐν αὐτῇ Πακτωλοῦ, περὶ τῶν πρώτων ἀγρίων ἐξερευνητῶν τοῦ Ἐλδωράδου, περὶ τῶν τολμηρῶν τυχοδιωκτῶν και τῶν ἐξημμένων χρυσοθηρῶν, οὗς ἔσυρεν ἀπὸ τῶν τεσσάρων περάτων ἐκεῖ τοῦ πλοῦτου ἢ δίψα και τοῦ κινδύνου ἢ περιφρόνησις, θὰ ἠδύνατο νὰ ἴδωσι τὴν πρόχειρον μικρογραφίαν ἐν τοῖς ἐργατικῶς πληθυσμοῖς τῶν δύο κωμῶν. Ποικίλος και πολύμορφος συρφετός, ἐπιδραμῶν εἰς τὴν πρόσκλησιν παροχῆς ἐργασίας πανταχόθεν, ἠθῶν ἀνειμένων, ἰδεῶν περὶ ἰδιοκτησίας και ζωῆς λίαν ἐλευθερίων, ὀρέξεων ἀχαλινώτων, πειναλέοι ἐρχόμενοι νὰ εὐρωσιν ὅπως-ὅπως τεμάχιον ἄρτου, ἀλῆται φεύγοντες ἴσως τὴν δικαιοσύνην τῆς πατρίδος των, ὀκνηροὶ ἐλπίζοντες νὰ εὐρωσιν ἀφορμὴν νὰ κερδίσωσι τι διὰ παντός ἄλλου τρόπου ἢ ἐργαζόμενοι, εἶχον ἐκβρασθῆ φύρδην μίγδην ἐπὶ τῆς κορινθιακῆς ἀκτῆς. Ἀστυνομία δὲν ὑπῆρχεν, ἢ δὲ σταθμεύουσα ἐν τῷ τόπῳ χωροφυλακὴ μάλλον εἰς τὴν ἐπαύξεισιν τῆς συγχύσεως συνετέλει ἢ εἰς τὴν τήρησιν τῆς τάξεως. Ἐριδες ἐπομένως, φιλονεικίαι, συμπλοκαὶ, πυγμαχίαι, τραυματισμοὶ ἐλάμβανον χώραν καθ' ἡμέραν. Ἐν τοῖς ἀρτισυστάτοις και οὕτως εἰπεῖν νομαδικῶς συνοικισμοῖς ἀληθῆ δράματα ἐτελοῦντο. Αἱ κλοπαὶ και αἱ ληστεῖαι ἦσαν τὰ ἀπλούστερα τῶν συμβάντων. Συνηθέστατα δὲ εὐρίσκονται πτώματα δολοφονημένων, τῶν ὁποίων ἄγνωστοι ἀπέμενον και ἀδύνατον ἔτι ν' ἀνακαλυφθῶσιν οἱ φονεῖς. Ἐν ἐνὶ τῶν καφενεῶν νύκτα τινὰ εἰς τῶν ἐργατῶν παρενοχλούμενος ὑπὸ τινος χωροφύλακος, μεθ' οὗ εἶχε προηγουμένως ἀφορμὰς, ἤρπασε παρατυχοῦσαν σκαπάνην και διέσχισε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω, μέχρι τοῦ λαιμοῦ, ὃ δὲ καφπεπώλης ἐδέκνυεν ἡμῖν, κομίζων ἅμα τὸν δίσκον του, κηλιδάστικας ζοφεράς, διακρινομένας ἀκόμη ἐπὶ τοῦ ἀθλίου πατώματος, ἐναπομένοντα λείψανα, τελευταίαν ἀνάμνησιν τῆς τρομερᾶς σκηνῆς, ἧς ἔγεινε θεάτρον τὸ κατάστημά του...

Εὐτυχῶς ὅμως τότε ἡ ἀγρία κατάστασις παρῆλθεν. Ἀστυνομία καλῶς ὀργανισμένη τηρεῖ καθ' ὅλον τὸν Ἰσθμὸν τὴν τάξιν, σπάνια δὲ εἶνε πλέον και τὰ ἐλαφρὰ πλημμελήματα.

* *

Τὴν χρησιμότητα τῆς διώρυγος και τὴν σπουδαίαν ἐπίδρασιν, ἣν μέλλει νὰ ἔχῃ ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς Ἑλλάδος και τοῦ καθόλου εὐρωπαϊκοῦ ἐμπορίου, περιττὸς κόπος βεβαίως θὰ ἦτο νὰ ζητήσῃ τις ὅπως καταδείξῃ.

Ἐκτὸς τῶν ἀρχαίων, ὧν αἱ ἐπανελημμέναί πρὸς κατασκευὴν αὐτῆς ἀπόπειραι ἀποδεικνύουσι τὴν σημασίαν ἣν ἀπέδιδον εἰς αὐτήν, ἡ τελειώσις τῆς πολλάκις ὑπεδείχθη καὶ ἀνεκνήρυχθη ὡς μέγιστον εὐρωπαϊκὸν ὄφελος καὶ ἀξιωματικὸν βῆμα πρὸς τὴν πρόοδον καὶ τὸν πολιτισμὸν.

Λίαν ἐνδιαφέρουσαν περὶ τούτου νομιζομένη καὶ περιέργον πρὸς παράθεσιν τὴν γνώμην τοῦ ἀρχιδουκῆ τῆς Αὐστρίας Louis-Salvator, ὅστις ἐπισκεφθεὶς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον κατὰ τὸ 1876 ἐδημοσίευσεν ἀξιόλογον σύγγραμμα φέρον ἐπιγραφὴν «Promenade dans le golfe de Corinthe».

Ὁ αὐστριακὸς ἀρχιδουξ θεωρεῖ τὴν διάτρησιν ὡς μέλλουσαν μεγάλας νὰ ὠφελήσῃ ἀφ' ἐνὸς μὲν τὴν Ἑλλάδα, ὁμοίως δὲ καὶ πάσας τὰς δυτικὰς ἐπικρατείας. Ἡ παγκόσμιος ναυτιλία, λέγει, θὰ κερδίσῃ σπουδαίως ὄχι μόνον ἐκ τῆς συντομείσεως τῆς μεταξύ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως ἀποστάσεως, ἀλλ' ὡσαύτως ἐξαιρέτως καὶ ἐκ τῆς ἀποφυγῆς πλέον τοῦ κινδυνώδους καὶ δυσκόλου ταξειδίου τῆς διαβάσεως, καὶ κατ' αὐτὴν τὴν χειμερινὴν τοῦ ἔτους ὥραν, τῶν τρικυμιῶν ἀκτῶν τῆς μεσημβρινῆς Πελοποννήσου.

Κυρίως ὅμως ἡ συντόμεισις τῆς ἀποστάσεως τῆς Ἀνατολῆς ἀπὸ τῆς Δύσεως εἶνε ἀξία παντὸς λόγου.

Ἡ ἐκ τῶν λιμένων τοῦ Ἀρχιπελάγους καὶ τῆς Μαύρης Θαλάσσης πρὸς τὴν Ἀδριατικὴν καὶ τὴν δυτικὴν Μεσόγειον ὁδὸς θέλει συντομειθῆ διὰ μὲν τὴν πρώτην κατὰ 345 χιλιομέτρα, διὰ δὲ τὴν δευτέραν κατὰ 180 χιλιομέτρα.

Τὴν διαφορὰν δὲ ταύτην τὴν ἐπ' ὠφελεία τῶν χωρῶν τῆς Ἀδριατικῆς, λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν ἡ Ἐταιρία ὠρισεν—ἀπὸ τοῦδε— διὰ μὲν τὰ πλοῖα τὰ προερχόμενα ἢ κατευθυνόμενα εἰς τὴν Ἀδριατικὴν διαπόρρα φράγκων ἐν κατὰ τόνον, πεντήκοντα δὲ λεπτὰ διὰ τὰ ἐκ τῶν λιμένων τῆς δυσμικῆς Μεσογείου ἀναχωροῦντα ἢ ἐκεῖ μεταβαίνοντα καὶ περῶντα τὴν διώρυγα. Ἄλλ' οἱ ἐπιβάται, ὅποθεν καὶ ἂν προέρχωνται, θέλουσι πληρώσῃ φράγκων ἐν ἀδιακρίτως κατ' ἄτομον.

Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ μέχρι τοῦδε διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς μεσημβρινῆς Πελοποννήσου διεξαγομένου μεταξύ τῶν λιμένων τῆς Ἀνατολῆς, τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Δύσεως ἐμπορίου, μὴ λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς πιθανῆς οὕτως αἰξήσεως τῆς συναλλαγῆς ὡς ἐκ τῆς εὐκολωτέρας συγκοινωνίας, κατεστρώθησαν ἱκανοὶ ὑπολογισμοί, σκοπὸν ἔχοντες τὸν ὄρισμὸν τῶν πιθανῶν εἰσπράξεων τῆς Ἐταιρίας, ὅταν ἡ διώρυξ τεθῆ εἰς ἐνέργειαν.

Αὗται δὲ θ' ἀνέλθωσι, κατὰ τοὺς πιθανωτέ-

ρους ὑπολογισμοὺς, εἰς 5,900,000 φράγκων ἐτησίως.

* *

Τὸ ἀπὸ τοῦ ἐνὸς ἄκρου μέχρι τοῦ ἄλλου τῆς διώρυγος διάστημα τὰ ἀτμόπλοια θὰ διανύουσιν ἐντὸς τριῶν τετάρτων τῆς ὥρας. Τὰ ἱστιοφόρα θὰ σύρονται καὶ θὰ διαπεραιοῦνται δι' αὐτῆς ὑπὸ ρυμουλκῶν. Τὸ δὲ ἠλεκτρικὸν φῶς θέλει εὐκόλυνη τὴν καὶ ἐν καιρῷ νυκτὸς διάβασιν τοῦ πορθμίδιου, καταλαμπομένου ὑπὸ ὑπερμεγέθων ἠλεκτρικῶν φάρων.

Τὴν δὲ ἡμέραν, καθ' ἣν αἱ δύο ἀδελφαὶ θάλασσαί θὰ χυθῶσιν εἰς τὰς ἀγκάλας ἀλλήλων, καθ' ἣν εἰς τὸν βυθὸν τῆς διώρυγος τὸ ὕδωρ τοῦ Σαρωνικοῦ θὰ συναναμιγῆ πρὸς τὸ ὕδωρ τοῦ Κορινθιακοῦ, καθ' ἣν οἱ ἐπιβάται τοῦ σιδηροδρόμου θὰ χαιρετήσωσιν ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς μετώρου γεφύρας τοὺς ἐπιβάτας τοῦ διαβαίνοντος κάτωθεν αὐτῆς πρώτου ἀτμοπλοίου, τότε θὰ δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι πράγματι εἰσῆλθε καὶ ἡ Ἑλλάς εἰς τὴν χορείαν τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν. Τότε θὰ καταδειχθῆ ἔτι μᾶλλον ἡ θαυμασία γεωγραφικὴ αὐτῆς θέσις, ὡς ἐγγυτέρου σταθμοῦ συγκοινωνίας μεταξύ δύο ἡπείρων, ἣν δὲν ἔγνωμεν νὰ ἐκμεταλλευθῶμεν πρὸ πολλοῦ ἤδη. Θὰ ἀποροῦμεν καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι πῶς ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἡ ναυτιλία καὶ τὸ ἐμπόριον ὑφίσταντο οὕτω προφανῆ φραγμὸν καὶ τόσον εὐκόλον νὰ ἀρθῆ ἐμπόδιον εἰς τὸν δρόμον των. Ὁ ἀφροσπεφῆς γέρον, ὁ σκυθρωπὸς Μαλιέας, θὰ μένη ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μόνος παλαίων πρὸς τ' ἄγρια τοῦ κύματα καὶ δὲν θὰ εἶνε πλέον τόσα πολλὰ τὰ ὑποχρεωμένα ν' ἀντικρῦζωσι τὴν μελανὴν κορυφὴν του καὶ νὰ προσπαθοῦν νὰ διαφύγουν τῶν ρευμάτων του τὴν παρασύρουσαν, δίνην πλοῖα. Νεὰ ζωὴ θὰ χυθῆ εἰς τὸν τόπον. Ὁ Πειραιεὺς θ' ἀναπτυχθῆ ἔτι μᾶλλον. Ἀντίζηλοι ἄλλ' ὀμαιμονες πόλεις θὰ ἀναθάλωσιν ἐκατέρωθεν οἱ πενιχροὶ καὶ ἐργατικοὶ ἀπλῶς τόρα συνοικισμοὶ τῆς Ἰσθμίας καὶ τῆς Ποσειδωνίας. Καὶ ἡ διώρυξ, ἡ εὐεργετικὴ διώρυξ, ἡ καλὴ διώρυξ, θὰ κυλή τὰ ἤσυχα ὕδατά της, ἀνοικτὴ ὁδὸς εὐημερίας, διαφυγῆς δρόμος πλούτου, γαλανὴ κέλευθος εἰρήνης...

Μόνη δὲ, ἡ ὁποία θὰ ἔχη πιθανῶς δίκαιον νὰ παραπονηταί κατὰ τῆς εὐοίωνου μεταβολῆς, θὰ εἶνε ἡ μικρὰ πόλις τῆς Νέας Κορίνθου, ἥτις προδήλως θὰ ζημιωθῆ μεγάλως ἐξ αὐτῆς, παραγκωνιζομένη ἐντελῶς ὑπὸ τῶν δύο νεαρῶν διαδόχων της.

Ὁ πολιτισμὸς θὰ εἶνε ὁ νέος αὐτῆς Μόμμιοι, καὶ τὸ ἀρχαῖον ρητὸν θὰ ἐφαρμοσθῆ, δι' ὅλους ὅμως ἀντιθέτους λόγους, πληρέστατα καὶ πάλιν, διότι πολὺ ὀλίγοι βεβαίως θὰ ἐξακολουθοῦν πλεονεστεῖν εἰς αὐτήν.

ΜΙΧΑΗΛ ΜΗΤΣΑΚΗΣ.